

Memo: beantwoording commissievragen over afvalfinanciën 2018

In de vergadering van de raadscommissie AZ van woensdag 8 mei 2019 is een aantal vragen gesteld over de financiële situatie van het afvaldossier over 2018. Hierover is de raad eerder via een RIB geïnformeerd, wat geleid heeft tot aanvullende vragen. Deze vragen zijn mondeling beantwoord aan de commissie en worden hieronder nog eens schriftelijk toegelicht.

1. Hoe zit het tekort over 2018 nu precies in elkaar?

Het tekort is ontstaan door een ongelukkige combinatie van verrekeningen, een overschrijding van de uitgaven, en tegenvallende inkomsten.

- **verrekeningen Blink en Suez van €138.383.** Er wordt in de media ten onrechte gesproken over een 'naheffing' van Blink over 2017. Dit geeft een negatief beeld dat niet op zijn plaats is. Blink ontvangt maandelijks een voorschot voor de kosten van de afvalinzameling, en de werkelijke kosten worden achteraf verrekend met de betaalde voorschotten. Dit leidde in 2017 tot een verrekening van €119.138 met Blink. Daarnaast kregen we een nagekomen factuur van Suez voor eerdere werkzaamheden van €20.245. Deze bedragen hadden in boekjaar 2017 verwerkt moeten worden en hadden daarmee tot een tekort geleid in 2017, maar zijn daarvoor niet allemaal tijdig binnengekomen: de grootste verrekening (van €103.882) is ontvangen in april 2018, waarschijnlijk zijn daardoor ook de eerder binnengekomen verrekeningen niet meegenomen in 2017. Om dit in de toekomst te voorkomen is dit jaar gevraagd om tijdige verrekening van de voorschotten. Deze is voor 2018 reeds verwerkt.
- **overschrijding van de uitgaven met € 52.815.** Wanneer de verrekeningen 2017 buiten beschouwing worden gelaten laat de uitgavenkant een overschrijding ten opzichte van de begroting zien van €52.815. Deze overschrijding komt vooral door de stijging van kosten voor transport en inzameling van huisvuil en PMD.
- **lagere inkomsten dan begroot: €272.182.** De tegenvallende inkomsten worden voor het grootste deel veroorzaakt door het verpakkingsconvenant (zie vraag 3). Ook de inkomsten uit DIFTAR vielen tegen, maar hierover is nieuwe informatie (zie vraag 2).

2. Hebben we te optimistisch onze DIFTAR-inkomsten begroot?

Het tekort op DIFTAR laat zien dat er minder inkomsten zijn dan verwacht. Er zijn twee DIFTAR-inkomsten: die van de containers, en van de milieustraat-tarieven.

- **DIFTAR containers:** over de inkomsten van de containers hebben we onlangs van de BSOB het bericht gekregen dat bij het versturen van de facturen iets is misgegaan: de ledigingen van de maand november 2018 waren niet meegerekend. Dit is in de interne controle van de BSOB naar voren gekomen. In mei gaat de BSOB facturen versturen om deze ledigingen alsnog in rekening te brengen. Het gaat om een bedrag van ongeveer €46.000. Van het eerder gemelde tekort van €64.444 blijft dus in werkelijkheid zo'n €18.500 over.
- **DIFTAR milieustraat:** zoals gemeld in de RIB is bij het begroten van de inkomsten van de milieustraat aangenomen dat een verdubbeling van de poorttarieven ook een verdubbeling van de inkomsten tot gevolg zou hebben. Hiermee hebben we inderdaad de inkomsten te optimistisch begroot.

3. Hoe werkt het verpakkingsconvenant en waarom zijn de inkomsten PMD zoveel lager?

Het verpakkingsconvenant is een overeenkomst tussen de Rijksoverheid en de verpakkende industrie. Het bevat afspraken voor het terugdringen van verpakkingen en het recyclen van afval. Als onderdeel daarvan wordt aan gemeenten die PMD gescheiden inzamelen een vergoeding toegekend uit een

budget waaraan het Rijk en het bedrijfsleven bijdragen. De hoogte van de vergoeding hangt af van het aantal tonnen vermarkt PMD. Niet al ons ingezamelde PMD wordt ook vermarkt: er vindt (relatief weinig) afkeur plaats als er teveel afval in het PMD zit dat er niet in thuishoort, en niet alle ingezamelde PMD wordt direct op de markt aangeboden. Onze partner Suez heeft hiervoor een uitvoerings-protocol. De vermarkting hangt af van de nationale en internationale vraag naar PMD en de dan geldende prijzen. Het kan zijn dat Suez het ingezamelde PMD tijdelijk opslaat. Dat is afgelopen jaar ook gebeurd: er is meer PMD ingezameld dan in 2017 maar minder vermarkt. Daarnaast is het tarief per ton dat wordt uitgekeerd uit het convenant gedaald. De tarieven zijn weliswaar voorlopig vastgesteld maar de definitieve vaststelling verloopt met grote vertraging, zo zijn begin 2019 pas de tarieven voor 2015 en 2016 definitief vastgesteld. Door de wisselende tonnages die worden vermarkt en onduidelijkheid over de tarieven is het zeer lastig in te schatten wat de opbrengsten zullen zijn. Omdat 2017 een grote opbrengst kende is er voor 2018 een te hoge inschatting gemaakt.

4. Loont afval scheiden nog wel?

Het verwerken van afval kost de gemeente geld, maar sommige stromen leveren daarnaast ook inkomsten op. Dit geldt voor glas (op dit moment €17 per ton), oud papier (€80 per ton), PMD (vergoeding convenant, op dit moment €656 per ton) en enkele stromen op de milieustraat zoals metaal, olie, kleding en bruin- en witgoed. Restafval kost de gemeente alleen maar geld en levert niets op. Het is overigens niet zo dat glas, papier en PMD per saldo winstgevend zijn: we betalen meer aan de inzameling dan de stromen opleveren. Zouden we deze stromen echter allemaal bij het restafval inzamelen, dan hebben we alsnog inzamelkosten en betalen we daarnaast voor de verwerking. Het antwoord is dus dat afval scheiden zeker financieel loont, nog los van de milieu- en klimaatvoordelen en de landelijke verplichtingen.

5. Waarom wordt dit tekort zo laat gemeld, en hadden de verrekeningen voorzien kunnen worden?

In mei 2018 is een gewijzigde begroting van Blink gepresenteerd aan de Raad, waarin enkele posten omhoog zijn bijgesteld. De tekorten op dat punt zijn dus voorzienbaar geweest. De tekorten aan de inkomstenkant zijn deels pas laat bekend geworden (inkomsten DIFTAR) en deels onvoldoende gemonitord (verpakkingsconvenant). Beter monitoring moet in de toekomst leiden tot meer zicht op de ontwikkelingen door het jaar heen, waardoor het college eventueel tijdig een winstwaarschuwing kan geven aan de Raad. Tenslotte was de verrekening van 2017 van Blink te voorzien geweest, ook in 2017 heeft Blink gedurende het jaar een gewijzigde begroting gepresenteerd. Op basis hiervan zijn de voorschotbedragen niet aangepast, waardoor de voorschotten en werkelijke uitgaven steeds verder uit elkaar gaan lopen. Vanaf dit jaar hanteert Blink een nieuw systeem waarbij de voorschotbedragen worden afgestemd op de meest recente begroting, zodat grote verrekeningen voorkómen kunnen worden. Pas bij het maken van het overzicht van het boekjaar 2018 is het tekort in volle omvang aan het licht gekomen, en toen hebben we gekozen om via de RIB de Raad direct te informeren in plaats van dit te laten meelopen in het financiële jaarverslag van de gemeente als geheel.

6. Hoe kan het dat de begrotingscyclus van Blink achterloopt en wat betekent dit voor de controlerende functie van de gemeente en gemeenteraad?

Blink had de gewoonte om een meerjarenraming te maken gebaseerd op indexering, maar vanwege de grote fluctuaties (met name stijgingen) van de transport- en verwerkingskosten van afval is zo'n raming niet erg realistisch. Pas in het lopende boekjaar werd een begroting gepresenteerd op basis

van de dan geldende tarieven die Blink aan haar partners betaalt. Omdat de gemeente haar tarieven (afvalstoffenheffing) dan niet meer kan wijzigen, hindert dit onze eigen begrotingscyclus. Daarnaast legt Blink verantwoording af over de realisatie ten opzichte van hun gewijzigde begroting, terwijl de gemeente rekent met een eerdere versie. Dit komt de communicatie met Blink en de controlerende taak van de gemeente niet ten goede. Dit punt is aan de orde gesteld in de vergaderingen met Blink van het afgelopen jaar en is vermeld in de concept zienswijze.

7. Hoe moeten we de afkeurende accountantsverklaring van Blink duiden?

De negatieve accountantsverklaring die over Blink is afgegeven is het gevolg van een verkeerde aanbestedingsprocedure. Er is wel goedkeuring gegeven over de financiële getrouwheid en de rechtmatigheid van de overige inkoop en aanbesteding. Blink heeft toegelicht dat in de procedure in kwestie haast was geboden en daarom is gekozen voor een goedkope en snelle oplossing. Blink erkent dat hierbij een fout is gemaakt en neemt maatregelen om dit in de toekomst te voorkomen. Deze maatregelen bestaan uit een verdere uitwerking van de inkoop- en aanbestedingsprocedures en communicatie hiervan naar de partners met wie Blink samenwerkt (zowel gemeenten als afvalverwerkers en andere partners). Dit kan daarom als een incident worden gezien.

8. Hoe denkt de wethouder over het instellen van een buffer / egalisatiereserve?

Het instellen van een buffer heeft als voordeel dat overschrijdingen van de begroting kunnen worden opgevangen zonder dat de gemeente direct met de kosten wordt geconfronteerd. Dit werkt echter alleen als er ook jaren met een positief saldo worden afgesloten. Om dit mogelijk te maken is het belangrijker om een juiste en tijdige P&C cyclus in te richten. We zien het instellen van een buffer daarom vooral als eventuele aanvullende maatregel. Daarnaast kent het het nadeel dat de buffer gevuld moet worden (een eenmalige extra uitgave) en dat het kan leiden tot minder transparantie in de uitgaven. Het College stelt zich daarom op het standpunt dat de optie nader onderzocht moet worden binnen Blink en door de gemeente zelf, om duidelijker in kaart te brengen wat de voor- en nadelen zijn. Op basis daarvan kan een eventueel besluit aan de raad worden voorgelegd.

9. wat is de situatie bij andere gemeenten?

Landelijk zien we dat de tarieven voor afvalverwerking en de landelijke afvalbelastingen stijgen, waardoor de gemeentelijke afvalstoffenheffingen ook stijgen. Gemeenten die conservatief hebben begroot zitten met hoge lasten voor de inwoners, gemeenten die, zoals Laarbeek, optimistischer hebben begroot worden geconfronteerd met tekorten. Deze tekorten worden in sommige gemeenten opgevangen door een egalisatiereserve voor afval binnen de gemeente zelf, in Laarbeek kennen we dat niet. Onze resultaten uit 2018 passen daarmee in het landelijke beeld, waarbij wel gezegd moet worden dat de situatie in Laarbeek negatiever is doordat een aantal factoren ongelukkig samenkomen.

Wij hopen hiermee uw vragen beantwoord te hebben. De zienswijze is op verzoek van de commissie AZ stilliger geformuleerd dan de conceptversie, en het indienen van de zienswijze bij Blink is één van de manieren om te komen tot een gezonde afval-begroting in 2020. Omdat de zienswijze dient te reageren op de begroting 2019 en niet op de jaarcijfers 2018, is deze vooral gericht op het verbeteren van de situatie voor de toekomst. Daarnaast verbeteren we onze eigen financiële bedrijfsvoering door conservatiever te begroten, uitgaven intensiever te monitoren en kritisch te kijken naar de veranderingen die we hebben doorgevoerd (zoals de frequentie van inzameling) en die we nog willen doorvoeren (zoals renovaties van de milieustraat). Tenslotte moeten we ook de inwoners meenemen: een financieel kloppende afvalbalans waarbij de kosten voor inwoners

betaalbaar blijven is alleen mogelijk als inwoners hun afval weten te verminderen en zo goed mogelijk scheiden.

Hoogachtend,

Het College van Burgemeester en Wethouders